

บทนำ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่า นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา การต่อสู้และขบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มผู้นำฝ่ายทหารเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนชาวไทยไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมหรือมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการที่รัฐบาลได้นำนโยบายมาใช้ในการบริหารประเทศเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยรัฐบาลยุคคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประชาชนถูกจำกัดและวิตรอนสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมากยิ่งกว่ายุคใดสมัยใดที่ผ่านมา ซึ่งรัฐบาลได้ใช้ศิลปะและวิธีการบางอย่าง อาทิ การปราบปรามโจรผู้ร้ายและบุคคลที่ประพฤติตนเป็นอันธพาลให้สงบราบคาบรวมทั้งการใช้มาตรการปราบปรามลงโทษแก่ผู้วางเพลิงอย่างเฉียบขาด เป็นต้น จึงยังผลให้ประชาชนสามัญธรรมดาส่วนหนึ่งนิยมชมชอบในวิธีการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้เลือกทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวและจะชี้ให้เห็นว่า การปกครองประเทศในสมัยของจอมพลสฤษดิ์นั้นมิได้ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมหรือเป็นการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในอนาคตแต่อย่างใด ตรงข้ามกลับก่อให้เกิดผลร้ายต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารราชการเป็นอย่างมาก และยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยในเวลาต่อมาเป็นอย่างมากอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ความสำคัญของเรื่อง

นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าผู้นำฝ่ายทหารได้ใช้กำลังเข้าทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วยการปฏิวัติรัฐประหารอยู่บ่อย ๆ โดยอ้างถึงสถานการณ์หรือความจำเป็นบางประการ ดังจะเห็นได้จากขอลาวอ้างในการยึดอำนาจของคณะราษฎร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอนหนึ่งว่า

" การใช้กำลังเข้าทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองครั้งนี้เป็นการกระทำไปโดยมิได้มีเจตนาที่จะหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแต่ประการใด แต่มีความทะเยอทะยานและมีความปรารถนาอยากให้อำนาจเมืองมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงได้คิดทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้"^๑

หลังจากการปฏิวัติ ๒๔๗๕ เป็นต้นมา กลุ่มผู้นำฝ่ายทหารก็ได้ใช้กำลังทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศอีกหลายครั้งหลายหน ยังผลให้การใช้อำนาจในการปกครองประเทศตกอยู่กับกลุ่มนายทหารที่มีกำลังอาวุธเป็นเครื่องสนับสนุนเสียเป็นส่วนใหญ่ ในบรรดาผู้นำฝ่ายทหารที่เข้ามามีอำนาจทางการเมืองและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนี้กล่าวได้ว่าจอมพลสฤษดิ์เป็นนายทหารคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในวงการเมืองของประเทศไทย ซึ่งได้ใช้กำลังเป็นเครื่องสนับสนุนในการขึ้นครองอำนาจและสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่ตนเอง โดยที่ในระยะเริ่มแรกแห่งการก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองนั้น เขาได้สร้างภาพพจน์ที่ดีให้ปรากฏแก่สายตาของประชาชนในฐานะวีรบุรุษที่วินม้ชาวม้าเข้ามาแก้ไขคลี่คลายปัญหาของชาติบ้านเมืองในยามวิกฤตที่กำลังสับสนวุ่นวายอันเนื่องมาจากการสร้างอำนาจและอิทธิพลมืดของวงการตำรวจและความอ่อนแอหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี^๒ โดยการทำให้รัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ให้เหตุผลว่า

" บัดนี้ บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์อันแสนจะยุ่งยากและมีแต่จะนำความทุกข์ลำบากมาสู่ประชาชนชาวไทยทั่วมหิวิชีทุกวัน ฉะนั้น คณะทหารจึงเห็นเป็นภาวะอันสุดแสนที่จะจำเป็นการโดยวิธีทางสงบเพื่อแก้ไขสถานการณ์ใ้ต่อไป จึงจำเป็นต้องส่งกำลังเข้ายึดพระนครและตำบลสำคัญ ๆ ไว้แล้วโดยสันติเชิง "^๓

^๑สุคจินดา, พระปกเกล้ากษัตริย์นักประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๑๔), หน้า ๕๕๑

^๒David A. Willson, Politics in Thailand (New York : Cornell University Press, 1962), P.129

^๓ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ, เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๗๖, ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐, หน้า ๔

ครั้งเมื่อจอมพลสฤษดิ์ทำรัฐประหารได้สำเร็จเรียบร้อยก็ได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งก็น่าจะเป็นการวางรากฐานทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยและสร้างตัวอย่างที่ดีในการขึ้นครองอำนาจทางการเมืองของไทยในเวลาต่อมา แต่หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ทำรัฐประหารผ่านมาเป็นเวลาเพียงหนึ่งปีเท่านั้นก็ได้หันกลับไปใช้วิธีการใช้กำลังทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองประเทศอีกโดยให้เหตุผลว่า "บ้านเมืองตกอยู่ในการแทรกซึมและบ่อนทำลายของคอมมิวนิสต์ ซึ่งการปฏิวัติเป็นทางเลือกทางเดียวที่จะแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้นได้" ต่อจากนั้น จอมพลสฤษดิ์ได้สร้างระบบเผด็จการปกครองประเทศด้วยการใช้อำนาจนิยมขาดแต่เพียงผู้เดียวและได้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมืองเป็นอย่างมากยิ่งกว่าในสมัยรัฐบาลชุดใด ๆ ที่ผ่านมา, ดังจะเห็นได้จากบันทึกของนักเขียนผู้หนึ่งซึ่งได้กล่าววิจารณ์จอมพลสฤษดิ์ ไว้ว่า

" อำนาจบาตรใหญ่เหี้ยม	โหดเหี้ยม
ย่ำระบบนิติธรรมย่ำ	เหยียบเหยียบ
ป็นคือกฎหมาย... ป็น	ประกาศิต
"ผิดชอบชั่วใจเองเว้ย	ชาตินั่นคือกู"
ถือ ม.๑๗ ใช้	ประหารชน
เหมือนหนึ่งหมากลางถนน	หนักหนา
เห็นคนบเป็นคน	ควายโจ (โอยท่อ)
กบให้เงยหน้า	นิ่งไว้... ม่ายตาย "

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนได้มุ่งเน้นหนักไปในทางที่แสดงให้เห็นว่า การปฏิวัติ ๒๕๐๑ นั้น ได้ส่งผลสะท้อนทางการเมืองในลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในเวลาต่อมาอย่างมากมายเหลือคณานับ ทั้งนี้ก็เพราะจอมพลสฤษดิ์ มิได้มีจิตใจของนักปฏิวัติที่เสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริงแต่ประการใด แต่ได้อาศัยศิลปะและจิตวิทยาทางการเมืองในการใช้อำนาจเผด็จการปกครองประเทศโน้มน้าว

๔จิตร ภูมิศักดิ์ นักรบของคนรุ่นใหม่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชเนตส์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๒๒ - ๒๒๓

ในลักษณะที่ทำให้ประชาชนสามัญธรรมดาเกิดความรู้สึกเชื่อถือเห็นค่ายและยกย่องในการใช้อำนาจ
ปราบปรามโจรผู้ร้ายและอันธพาล รวมทั้งการจำกัดปราบปรามแก๊งวางเพลิงอย่างเฉียบขาด
ซึ่งก็ช่วยให้น่านเมืองสงบเรียบร้อยไปไ้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ในความเป็นจริงแล้ว จอมพลสฤษดิ์
ได้อาศัยอำนาจและสิทธิพิเศษที่ตนมีอยู่สร้างฐานอำนาจและความร่ำรวยตลอดจนความพอใจให้แก่
ตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ ยากที่ประชาชนธรรมดาสามัญจะสามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้
การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะเป็นเครื่องพิสูจน์และแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ได้ว่า
ทำการปฏิวัติครั้งนี้เพื่อตัวเองมากกว่า คงจะโคกกลาววิเคราะห์เห็นจริงเป็นลำดับไป

๒. วัตถุประสงค์และสมมติฐานในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิวัติ ๒๕๐๑ นี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคงต่อไปนี้

- ๑. เพื่อรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย
ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๖
- ๒. เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงหรือสถานการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวย
ต่อการปฏิวัติ ๒๕๐๑
- ๓. เพื่อค้นหาแนวความคิดทางการเมืองของคณะปฏิวัติซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็น
หัวหน้า
- ๔. เพื่อแสดงลักษณะและโครงสร้างทางการเมืองการปกครองและการบริหารราชการ
ของประเทศไทยในสมัยรัฐบาลชุดคณะปฏิวัติซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำ
- ๕. เพื่อวิเคราะห์ผลและผลสะท้อนทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมและการบริหารราชการ
ของไทยหลังจากการปฏิวัติ ๒๕๐๑ ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย
ของประเทศไทย

สมมติฐานในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนได้ตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวเคราะห์
ไว้ดังนี้คือ "การมีและใช้อำนาจทางการเมืองซึ่งปราศจากกลไกการควบคุมที่มีประสิทธิภาพยอม
นำไปสู่การใช้อำนาจที่ปราศจากขอบเขต" การที่ผู้เขียนตั้งสมมติฐานไว้เช่นนี้ก็เพราะว่า การปฏิวัติ

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ นั้น ยังผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจทั้งทางการเมือง การปกครอง การบริหารราชการเป็นอย่างมาก การที่อำนาจสำคัญ ๆ ดังกล่าวนั้นรวมอยู่ในบุคคลคนเดียวโดยไม่มีสถาบันทางการเมืองที่ถ่วงดุลอำนาจย่อมนำไปสู่การใช้อำนาจที่ปราศจากขอบเขตใดง่าย ดังจะได้อธิบายวิเคราะห์ต่อไป

๓. การค้นคว้าและการวิจัย

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องการปฏิวัติ ๒๕๐๑ นี้ ผู้เขียนได้ดำเนินการค้นคว้าและวิจัยดังต่อไปนี้

๑. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรวมทั้งได้อาศัยผลจากเอกสารการวิจัยที่นิสิตนักศึกษา หรือหน่วยราชการได้ทำการวิจัยไว้แล้ว ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการค้นคว้าจากห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์และห้องสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ห้องสมุดรัฐสภาแห่งประเทศไทย, หอสมุดแห่งชาติ, ห้องสมุดกองการทูตกิจ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ห้องสมุดกองประวัติศาสตร์ กองทัพบก กระทรวงกลาโหม และเอกสารจากกรมวิเทศสหการและทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

๒. ทำการสัมภาษณ์คณะนายทหารที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ๒๕๐๑ และนักการเมืองชั้นนำของไทยตลอดจนผู้ที่มีบทบาททางการเมืองในสมัยรัฐบาลชุดคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

๓. ดำเนินการวิเคราะห์วิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นวิธีหลักโดยค้นคว้าจากหนังสือตำรา, เอกสาร, วารสาร, หนังสือพิมพ์, เอกสารของทางราชการ ประกาศและคำสั่งของคณะปฏิวัติ, รวมทั้งตัวบทกฎหมายตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวเพื่อนำมาประกอบในการวิจัย

๔. ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิวัติ ๒๕๐๑ โดยพิจารณาจากสาเหตุและข้อเท็จจริงรวมทั้งผลและผลสะท้อนที่ตามมาซึ่งมีผลกระทบต่อระบบการเมืองของไทยในเวลาต่อมา

๕. การศึกษาเป็นไปในลักษณะการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical Approach) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยและสัมภาษณ์ ทั้งนี้โดยได้ทำการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และพฤติกรรมทางการเมือง (Behavioral Approach)

ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการปฏิวัติทั้งโดยตรงและโดยปริยาย โดยพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ตามที่กำหนดไว้

๖. สรุปผลการวิเคราะห์วิจัยและพิสูจน์สมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ตลอดจนการเสนอข้อคิดเห็นและแนวความคิดที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ว่า "มีลักษณะเป็นบัจฉยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรกต่อการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยอย่างไร"

๔. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิวัติ ๒๕๐๑ นี้ ผู้เขียนคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

๑. ช่วยให้เห็นและเข้าใจลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยด้วย

๒. ทราบแนวความคิดของผู้นำฝ่ายทหารที่มีต่อการวางรากฐานทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

๓. ช่วยให้เรารู้จักได้ว่า การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๖ นั้นมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงในนามเท่านั้น แต่เนื้อหาสาระยังไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยตามแบบประเทศในยุโรปและอเมริกา
อยู่มาก

๔. ช่วยให้ทราบสาเหตุและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิวัติ ๒๕๐๑ ได้ดีขึ้น

๕. ทราบวิธีการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

๖. ช่วยให้เห็นว่าการปกครองประเทศในรูปเผด็จการโดยคณะทหารเพียงกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลคนเดียวนั้นได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สังคมและประเทศชาติมากมายเหลือคณานับซึ่งเป็นการยากที่ประชาชนคนธรรมดาจะมองเห็นหรือคาดคะเนได้

๗. ช่วยให้สามารถทำนายหรือคาดคะเนแนวโน้มทางการเมืองในอนาคตได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น

๘. ใช้เป็นเอกสารคู่มืออ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการเมืองของประเทศไทยและยังเป็นแนวทางให้บัณฑิตนักศึกษาได้ใช้เป็นแนว

ทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองของไทยใน
เวลาต่อมา

๕. การเสนอเรื่อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนได้ดำเนินการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์(Historical Approach) ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้เข้าใจเรื่องภาวะและเหตุการณ์ทางการเมืองต่อเนื่องกันเป็นลำดับไปโดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่จะพิสูจน์สมมติฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยได้แบ่งออกเป็น ๕ บท ดังนี้

บทที่ ๑ เป็นบทที่กล่าวถึงมูลเหตุและลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนาารวมทั้งประเทศไทยและโคซโซโให้เห็นผลและผลสะท้อนทางการเมืองของไทยเบื้องหลังจากการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ที่มีผลต่อระบบทางการเมืองของไทยในเวลาต่อมาตลอดจนสภาพแวดล้อมทางการเมืองก่อนเกิดการปฏิวัติ ๒๕๐๑

บทที่ ๒ เป็นบทที่กล่าวถึงการเตรียมการปฏิวัติและสาเหตุแห่งการปฏิวัติ ๒๕๐๑ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงสาเหตุที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมืองแห่งการปฏิวัติครั้งนี้

บทที่ ๓ เป็นบทที่กล่าวถึงการเมืองการปกครองและการบริหารราชการของไทยในสมัยรัฐบาลชุดคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ได้ทำการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและปฏิรูประบบการเมืองการปกครองและการบริหารราชการของไทยเสียใหม่โดยถาวรรวมอำนาจอยู่ที่จอมพลสฤษดิ์แต่เพียงผู้เดียวทั้งสิ้น

บทที่ ๔ เป็นบทที่วิเคราะห์ถึงผลและผลสะท้อนทางการเมืองการเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการบริหารราชการของไทยอันเนื่องมาจากการครองอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้ออกให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวมมากกว่าผลดี

บทที่ ๕ เป็นบทสรุปผลของการวิเคราะห์วิจัยซึ่งเป็นการพิสูจน์สมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ว่า "การปฏิวัติ ๒๕๐๑ นั้นเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้เขียนได้กำหนดไว้เพียงไร ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยว่าการปฏิวัติ ๒๕๐๑ นั้น มีลักษณะเป็นการสร้างปัญหาอุปสรรคต่อวิถีทางของประชาธิปไตยหรือเป็นปัจจัยที่เอื้อส่งเสริมต่อการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเพียงไร"